

Bruselj, 29. februar 2024
(OR. en)

7005/24

SOC 143
EMPL 79
JEUN 45
EDUC 66
SAN 122
ECOFIN 261

DOPIS

Pošiljatelj:	Odbor za zaposlovanje in Odbor za socialno zaščito
Prejemnik:	Odbor stalnih predstavnikov/Svet
Zadeva:	Prihodnje prednostne naloge politike Unije v zvezi z evropskim stebrom socialnih pravic – mnenje Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito – potrditev

V prilogi vam pošiljamo navedeno mnenje, da bi ga Svet za zaposlovanje, socialno politiko, zdravje in varstvo potrošnikov (EPSCO) lahko potrdil na seji 11. marca 2024.

Mnenje Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito o prihodnjih prednostnih nalogah politike Unije v zvezi z evropskim stebrom socialnih pravic

Uvod

- 1. Minister oziroma ministrica Španije in Belgije – tj. držav članic, ki od sredine leta 2023 do sredine leta 2024 predsedujeta Svetu EU – sta 14. decembra 2023 pozvala Odbor za zaposlovanje (EMCO) in Odbor za socialno zaščito (SPC), naj pripravita skupno mnenje o prihodnjih prednostnih nalogah politike Unije na področjih, ki jih zajema evropski steber socialnih pravic.** Razmislek o prihodnosti politike zaposlovanja in socialne politike Unije bo na dnevnem redu konference na visoki ravni o evropskem stebru socialnih pravic, ki bo 15. in 16. aprila 2024 v La Hulpe (Belgija), pregled akcijskega načrta za steber pa je načrtovan za leto 2025. V tem kontekstu sta odbora zadevno mnenje za Svet pripravila v skladu s svojimi pristojnostmi, kot so določene v členu 150 oziroma členu 160 PDEU¹.
- 2. Evropski steber socialnih pravic je vse od leta 2017, ko so ga razglasili Evropski parlament, Svet in Komisija, vodilo za smernice pri reševanju skupnih izzivov na področju zaposlovanja, spretnosti in socialnih izzivov ter za spodbujanje konvergence delovnih in življenjskih pogojev v Uniji.** Kot so voditelji in voditeljice EU ponovno potrdili v *Izjavi iz Porta* leta 2021, je izvajanje stebra na ravni Unije in držav članic skupna politična zaveza in odgovornost, pri čemer se ustrezno upoštevajo njihove pristojnosti ter načeli subsidiarnosti in sorazmernosti². Dvajset načel stebra naj bi se izvajalo ob ustreznem upoštevanju različnih socialno-ekonomskih razmer, raznolikosti nacionalnih sistemov ter vloge in avtonomije socialnih partnerjev.

¹ Brez poseganja v člen 240 PDEU.

² [Izjava iz Porta](#) je bila razglašena po *socialnem vrhu v Portu* in povezanem zasedanju voditeljev in voditeljic EU 7. in 8. maja 2021.

3. V akcijskem načrtu, ki ga je Komisija predstavila leta 2021, so določeni številni ukrepi EU, za katere se je Komisija zavezala, da jih bo sprejela v podporo državam članicam pri izvajanju stebra, določeni pa so tudi krovni cilji EU za leto 2030, ki jih je pozdravil **Evropski svet**: (i.) vsaj 78-odstotna zaposlenost prebivalstva v starostni skupini 20–64 let, (ii.) udeležba vsaj 60 % vseh odraslih v programih usposabljanja vsako leto (iii.) in zmanjšanje števila ljudi, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, za vsaj 15 milijonov, od tega pa bi morale biti vsaj 5 milijonov otrok³. Poleg tega je Komisija predlagala tudi revizijo pregleda socialnih kazalnikov, ki je od leta 2014 glavno kvantitativno orodje za spremljanje razvoja na področju zaposlovanja, spretnosti in socialnih zadev, da bi bolje odražal načela stebra, pri čemer je Svet junija 2021 potrdil njegovo novo strukturo⁴. Da bi prispevale k ciljem EU, so vse države članice ob podpori Komisije v letu 2022 določile tudi ustrezne nacionalne cilje za leto 2030⁵.

³ [Akcijski načrt za evropski steber socialnih pravic](#) je Komisija objavila 4. marca 2021. Krovne cilje EU, ki jih ta akcijski načrt vsebuje, je Evropski svet pozdravil v [sklepih z dne 24. in 25. junija 2021](#). V njem so določeni tudi dopolnilni cilji na ravni EU za zmanjšanje vrzeli stopnje delovne aktivnosti med spoloma, povečanje zagotavljanja formalne vzgoje in varstva predšolskih otrok, zmanjšanje števila mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljaajo, povečanje deleža odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi ter zmanjšanje zgodnjega opuščanja izobraževanja in usposabljanja.

⁴ Glej [Mnenje Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito o predlogu Komisije za revidirani pregled socialnih kazalnikov](#), ki ga je Svet potrdil 14. junija 2021.

⁵ Glej [Mnenje Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito o postopku določanja nacionalnih ciljev za leto 2030](#), ki je bilo Svetu predloženo 16. junija 2022.

Splošne ugotovitve

4. **Steber je od leta 2017 okvir politike EU, ki državam članicam zagotavlja skupne usmeritve pri oblikovanju ukrepov politike in zakonodaje na nacionalni ravni, uresničevanju socialnih pravic in zagotavljanju enakih konkurenčnih pogojev po vsej Uniji.** Njegova celovita narava se odraža v tem, da so bile od razglasitve stebra dogovorjene številne pobude EU, in sicer s priporočili Sveta in drugimi mehкими instrumenti, ki so ustrezna in učinkovita orodja za zagotavljanje smernic državam članicam na zadevnih področjih politike, ter z direktivami in uredbami EU, ki bolj neposredno vplivajo na nacionalno zakonodajo. Spremljanje stebra je bilo vključeno v evropski semester, zlasti tako, da so bile leta 2018 smernice za zaposlovanje usklajene z njegovimi načeli. Odtlej se izvajanje stebra lahko spremlja prek skupnega poročila o zaposlovanju in že omenjenega pregleda socialnih kazalnikov, hkrati pa prispeva tudi k oblikovanju specifičnih priporočil za države (CSR), kar zadeva izzive na področju zaposlovanja, spretnosti in socialnih zadev, na podlagi člena 148 PDEU.

5. **V zadnjih letih je izvajanje stebra ovirala vrsta kriz brez primere, kot so pandemija COVID-19, posledice vojne agresije Rusije v Ukrajini in visoka inflacija.** Kljub temu je spomladi 2023 stopnja zaposlenosti v EU dosegla najvišjo raven doslej, in sicer 75,4 % (70,2 % za ženske in 80,5 % za moške), brezposelnost se je zmanjšala na 6 % (6,3 % za ženske in 5,7 % za moške), delež ljudi, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, pa je med letoma 2019 in 2022 ostal na splošno stabilen (21,6 % leta 2022). V tem kontekstu so instrumenti za izredne razmere, dogovorjeni na ravni Unije, kot sta *mehanizem za okrevanje in odpornost (RRF)*⁶ ter *evropski instrument za začasno podporo za ublažitev tveganj za brezposelnost v izrednih razmerah (SURE)*⁷, podprli države članice pri izvajanju načel stebra s konkretnimi ukrepi trga dela in socialne politike za hitro okrevanje po padcu gospodarske rasti leta 2020, ki ga je povzročila pandemija COVID-19, in sicer ob sodelovanju socialnih partnerjev in skupaj s civilno družbo.

⁶ Mehanizem za okrevanje in odpornost podpira vse države članice in bo deloval do decembra 2026. Glede na [preglednico kazalnikov mehanizma za okrevanje in odpornost](#) so države članice v povprečju približno 28 % svojih sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost namenile za podporo socialnim ciljem.

⁷ Instrument SURE je do decembra 2022 zagotovil podporo skupno 19 državam članicam, zlasti s spodbujanjem vzpostavitve obsežnih in ambicioznih shem skrajšanega delovnega časa ali podobnih ukrepov na nacionalni ravni. Glede na [končno poročilo o izvajanju instrumenta SURE](#), objavljeno junija 2023, je instrument SURE v skladu z razvojem pandemije COVID-19 zajel približno 31,5 milijona ljudi v letu 2020, 9 milijonov v letu 2021 in 350 000 v letu 2022.

6. **Napredek pri izvajanju stebra bi moral tudi v prihodnje ostati ključna prednostna naloga Unije ter sedanjih in prihodnjih držav članic, saj njegova načela še naprej predstavljajo temelje za obvladovanje gospodarskih in družbenih megatrendov, oblikovanje povezanih politik, spodbujanje navzgor usmerjene socialne konvergenca v Uniji, zlasti z nadaljnjo širitvijo EU na obzorju, ter podpiranje napredka pri doseganju ciljev EU in nacionalnih ciljev za leto 2030.** Glede na kompleksnosti digitalnega prehoda izvajanje načel iz stebra ne spodbuja le pravic delavcev v razvijajočem se digitalnem okolju, temveč tudi enake možnosti za preusposabljanje in izpopolnjevanje, poštene delovne pogoje ter ustrezno socialno zaščito in socialno vključenost. V zvezi z zelenim prehodom bi moral steber postati vodilo za spodbujanje pravičnega prehoda in zagotoviti, da pri prizadevanjih za okoljsko trajnostnost nihče ne bo zapostavljen. Ob demografskih spremembah steber ponuja celovit okvir za prilagajanje politik, da bi z njimi spodbujali dejavno in zdravo staranje ter izpolnjevali različne potrebe spreminjajoče se delovne sile in starejšega prebivalstva ter hkrati zagotavljali medgeneracijsko pravičnost in solidarnost. Pri uresničevanju Unije enakosti steber spodbuja ukrepe za enakost spolov, enake možnosti in socialno vključenost. V tem kontekstu bo treba veliko število pobud EU, dogovorjenih od leta 2017, nadalje prenesti v nacionalne zakonodaje in jih ustrezno izvajati ter učinkovito spremljati, ali so v luči hitro spreminjajočih se gospodarstev in družb še vedno učinkovite, pri tem pa se je treba po potrebi osredotočiti na zmanjšanje upravnih bremen.

Enake možnosti in dostop do trga dela

7. Prvo poglavje stebra učinkovito oblikuje nacionalne politike zaposlovanja in spretnosti ter spodbuja enake možnosti na trgu dela EU in širše v Uniji:

- *Jamstvo za mlade* (ki je bilo prvotno sprejeto leta 2013 in nato v okrepljeni različici leta 2020) je še posebej pozitiven primer pobude EU, ki je spodbudila konkretne ukrepe na nacionalni ravni, tudi v okviru javnih zavodov za zaposlovanje, za izboljšanje možnosti na trgu dela za mlade, kar je prispevalo k zmanjšanju brezposelnosti mladih (s 25,2 % v letu 2013 na 14,5 % v letu 2022) in deleža mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (s 16,4 % v letu 2013 na 11,7 % v letu 2022) v Uniji⁸.
- Poleg tega so imeli programi zaposlovanja koristi tudi od vztrajnega izvajanja *priporočila o vključevanju dolgotrajno brezposelnih* iz leta 2016, v katerem so navedene smernice za izboljšanje ozaveščanja in razširitev storitev zavodov za zaposlovanje na osebe, ki so najbolj oddaljene od trga dela, kar je prispevalo k zmanjšanju dolgotrajne brezposelnosti v Uniji (s 4,3 % v letu 2016 na 2,4 % v letu 2022)⁹.

⁸ [Priporočilo Sveta z dne 30. oktobra 2020](#) „*Most do delovnih mest – okrepitev jamstva za mlade*“, ki nadomešča [Priporočilo Sveta z dne 22. aprila 2013](#) o vzpostavitvi jamstva za mladino. Odbor za zaposlovanje in njegove podskupine od prvega priporočila redno ocenjujejo izvajanje *jamstva za mlade*. Zadnji pregled je bil opravljen 20. in 21. novembra 2023, iz tega izhajajoča [ključna sporočila](#) pa bo Svet potrdil 11. marca 2024.

⁹ [Priporočilo Sveta z dne 15. februarja 2016](#) o vključevanju dolgotrajno brezposelnih na trg dela. Odbor za zaposlovanje in njegove podskupine redno spremljajo izvajanje tega priporočila. Zadnji pregled je bil opravljen 14. novembra 2022. Iz tega izhajajoča [ključna sporočila](#) je Svet potrdil 8. decembra 2022.

- Številni ukrepi *evropskega programa spretnosti za obdobje 2020–2025* prispevajo k spodbujanju kulture vseživljenjskega učenja ter oblikovanju politik izpopolnjevanja in preusposabljanja v državah članicah. V nekaterih primerih uvedba ali poskusna uvedba *individualnih učnih računov*¹⁰ in priznavanje *mikrodokazil*¹¹ v skladu z ustreznima priporočiloma iz leta 2022 spodbujajo pridobivanje spretnosti in kompetenc na nacionalni ravni. *Program spretnosti* je tlakoval pot tudi za imenovanje *evropskega leta spretnosti* (od maja 2023 do maja 2024), v okviru katerega se organizirajo številne dejavnosti na ravni Unije ter nacionalni, regionalni in lokalni ravni, da bi prispevali k ciljem *programa spretnosti* ter dodatno spodbujali miselnost preusposabljanja in izpopolnjevanja¹².
- V zadnjem času se je *priporočilo Sveta o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost*¹³ iz leta 2022 izkazalo kot katalizator za usklajevanje razdrobljenih prizadevanj držav članic na nacionalni ravni za obravnavanje vidikov zaposlovanja in socialnih vidikov zelenega prehoda, tudi s preoblikovanjem aktivnih politik zaposlovanja in javnih zavodov za zaposlovanje.

¹⁰ [Priporočilo Sveta z dne 16. junija 2022](#) o *individualnih učnih računih*. Odbor za zaposlovanje in njegove podskupine bodo njegovo izvajanje prvič spremljale leta 2024.

¹¹ [Priporočilo Sveta z dne 16. junija 2022](#) o *evropskem pristopu k mikrodokazilom za vseživljenjsko učenje in zaposljivost*.

¹² [Sklep \(EU\) 2023/936](#) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023 o *evropskem letu spretnosti*. Komisija do 31. maja 2025 predstavi poročilo o oceni, ki bo vključevalo tudi zamisli za nadaljnja skupna prizadevanja na področju spretnosti, da bi ustvarili dolgotrajno zapuščino evropskega leta spretnosti.

¹³ [Priporočilo Sveta z dne 16. junija 2022](#) o *zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost*. Odbor za zaposlovanje in njegove podskupine so izvajanje priporočila spremljale 26. in 27. oktobra, Odbor za socialno zaščito pa prvič 24. oktobra 2023. Iz tega izhajajoča [ključna sporočila](#) je Svet potrdil 27. novembra 2023.

- Izvajanje zakonodaje EU, ki nadalje spodbuja načeli enakosti spolov in enakih možnosti, bo koristilo trgu dela in družbi na splošno v Uniji. Izrazit primer tega je *direktiva o preglednosti plačil*¹⁴ iz leta 2023, ki je bila sicer sprejeta šele pred kratkim, a že ima pomembno vlogo pri spodbujanju nacionalnih prizadevanj za odpravo diskriminacije pri plačilu in prispeva k odpravi plačne vrzeli med spoloma.

8. **Kljub dobrim rezultatom na trgu dela v Uniji in zagonu za spodbujanje spretnosti lahko veliko pomanjkanje delovne sile, trdovratne neenakosti ter negotov učinek zelenega in digitalnega prehoda ovirajo celovito izvajanje stebra.** Pomanjkanje se povečuje že desetletje: stopnja prostih delovnih mest v Uniji je z 1,3 % v letu 2013 narasla na najvišjo vrednost 3 % v letu 2022, kar je posledica močnega gospodarskega okrevanja po pandemiji COVID-19. Čeprav se je pomanjkanje delovne sile v letu 2023 nekoliko zmanjšalo, ostaja na zgodovinsko visokih ravneh zaradi strukturnih izzivov, kot so zmanjševanje delovne sile zaradi demografskih trendov, vztrajno majhna udeležba nekaterih skupin prebivalstva na trgu dela, neskladja med ponudbo spretnosti in povpraševanjem po njih ter slabi delovni pogoji in/ali nizke plače v nekaterih sektorjih¹⁵. Tudi razlike v zaposlenosti in plačah med spoloma so v Uniji še vedno velike, pri čemer pri prvih v zadnjem desetletju ni bil dosežen znaten napredek (le rahlo zmanjšanje z 11,3 odstotne točke na 10,7 odstotne točke v obdobju 2013–2022), še zaostrele pa so se zaradi vedno večjega deleža dela s krajšim delovnim časom med ženskami, med drugim zaradi omejenega dostopa do kakovostnih storitev oskrbe. Poleg teh strukturnih izzivov bo postopna zelena in digitalna preobrazba gospodarstva EU v prihodnjih letih povzročila znatne potrebe po prerazporeditvi in izpopolnjevanju delovne sile, čeprav sta njen obseg in hitrost še vedno negotova.

¹⁴ [Direktiva \(EU\) 2023/970](#) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023 o *krepitevi uporabe načela enakega plačila za enako delo ali delo enake vrednosti za moške in ženske s preglednostjo plačil in mehanizmi za izvrševanje*. Države članice morajo Direktivo prenesti do junija 2026.

¹⁵ Odbor za zaposlovanje je med letoma 2022 in 2023 obširno razpravljal o pomanjkanju delovne sile, vključno z njegovimi gonilnimi dejavniki, med drugim tudi na tristranskem srečanju Odbora za zaposlovanje s socialnimi partnerji na ravni EU in na nacionalni ravni 28. novembra 2023. Najnovejša razpoložljiva dejstva so na voljo v *skupnem poročilu o zaposlovanju za leto 2024* in poročilu [Komisije o razvoju trga dela in plač za leto 2023](#).

9. **Pri reševanju teh izzivov se je treba osredotočiti na izvajanje obstoječih pobud, poleg tega pa bi EU lahko sprejela nadaljnje ukrepe za podporo državam članicam pri uresničevanju načel enakih možnosti in dostopa do trga dela.** Glede na splošno razširjeno pomanjkanje delovne sile¹⁶ in neskladja med ponudbo spretnosti in povpraševanjem po njih, ki vpliva na vse države članice, ter za olajšanje enotne uporabe teh načel na enotnem trgu, tudi pri dvojnem prehodu, so potrebni nadaljnji ukrepi za spodbujanje miselnosti vseživljenjskega učenja. Podobno so desetletne pozitivne izkušnje z *jamstvom za mlade* in ukrepi, povezani z novim *priporočilom Sveta o razvoju okvirnih pogojev za socialno gospodarstvo*¹⁷, pomembni za preučitev, kako bi pri iskanju zaposlitvenih možnosti bolje podprli tiste, ki so najbolj oddaljeni od trga dela. Poleg tega bi se lahko razprave na ravni EU poleg aktiviranja domače delovne sile za nadaljnje odpravljanje pomanjkanja osredotočile na nadaljnje vključevanje razseljenih oseb iz Ukrajine¹⁸, možnosti za olajšanje mobilnosti delovne sile znotraj EU in pobude za privabljanje tujih talentov v EU, kjer je to potrebno, ob hkratnem zagotavljanju pravične mobilnosti ter varstvu delavskih in socialnih pravic¹⁹. Nazadnje, *program spretnosti za Evropo* in *strategija EU za enakost spolov* ter druge strategije EU za enakost se iztečejo leta 2025, kar poziva k razmisleku o njihovih dosežkih in k oceni morebitne potrebe po novih strategijah za spodbujanje prehoda na vseživljenjsko učenje, dokončanje okvira EU za boj proti diskriminaciji in rasizmu ter doseganje enakosti spolov.

¹⁶ Komisija je 31. januarja 2024 po [socialnem vrhu v Val Duchessu](#) napovedala, da bo spomladi 2024 v sodelovanju s socialnimi partnerji predstavila akcijski načrt za odpravo pomanjkanja delovne sile in spretnosti.

¹⁷ [Priporočilo Sveta z dne 27. novembra 2023](#) o razvoju okvirnih pogojev za socialno gospodarstvo.

¹⁸ Svet je 4. marca 2022 v odziv na vojno agresijo Rusije v Ukrajini [sprožil direktivo Sveta z dne 20. julija 2001 \(Direktiva o začasni zaščiti\)](#). Direktiva vsebuje določbe, ki med drugim zagotavljajo dostop do zaposlitve, izobraževanja, socialnega varstva, zdravstvene oskrbe in nastanitve ter pravico do prostega gibanja v Uniji pod določenimi pogoji. Začasna zaščita je prvotno veljala do marca 2024, vendar se je Svet septembra 2023 dogovoril o njenem podaljšanju do 4. marca 2025. Po [jesenski napovedi Komisije za leto 2023](#) je zaposlitev doslej našlo približno 33 % od 4,2 milijona oseb, ki so v EU registrirane na podlagi navedene direktive. Odbor za zaposlovanje in Odbor za socialno zaščito sta v letu 2022 usklajevala odgovore držav članic na anketo, s katero je Komisija zbirala ukrepe, sprejete na nacionalni ravni za podporo vključevanju razseljenih oseb iz Ukrajine v družbo in na trg dela.

¹⁹ Komisija je 15. novembra 2023 predlagala [Uredbo EU o vzpostavitvi nabora talentov EU](#). Predlog trenutno preučujeta sozakonodajalca.

Pošteni delovni pogoji

10. Za izvajanje drugega poglavja stebra je značilna kombinacija trdih in mehkih instrumentov, ki spodbujajo poštene delovne pogoje v državah članicah:

- Cilj *direktive o preglednih in predvidljivih delovnih pogojih*²⁰ iz leta 2019 je vsem zaposlenim v EU zagotoviti pravico, da prejmejo popolne informacije o bistvenih vidikih svojega dela, ne glede na obliko zaposlitve.
- Cilj *direktive o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja staršev in oskrbovalcev* iz leta 2019 je posodobiti pravni okvir EU na področju dopusta iz družinskih razlogov in prožnih ureditev dela. Vanjo so vključene pravne določbe o uvedbi očetovskega dopusta, krepitvi starševskega dopusta, uvedbi oskrbovalskega dopusta in razširitvi pravice zaposlenih staršev in oskrbovalcev, da zaprosijo za prožno ureditev dela. Direktiva vsebuje tudi ukrepe politike, s katerimi naj bi države članice podprli pri doseganju ciljev glede boljšega usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja ter bolj enakomerne porazdelitve skrbstvenih obveznosti²¹.

²⁰ [Direktiva \(EU\) 2019/1152](#) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o *preglednih in predvidljivih delovnih pogojih v Evropski uniji*. Države članice so bile dolžne Direktivo v svoje nacionalno pravo prenesti do avgusta 2022. [Poročilo](#) o njenem prenosu je bilo pripravljeno leta 2021.

²¹ [Direktiva \(EU\) 2019/1158](#) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o *usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja staršev in oskrbovalcev* ter razveljavitvi Direktive Sveta 2010/18/EU. Države članice so bile dolžne Direktivo v svoje nacionalno pravo prenesti do avgusta 2022.

- *Strateški okvir EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2021–2027* predstavlja strategijo EU za izboljšanje zdravja in varnosti zaposlenih ter temelji med drugim tudi na izkušnjah, pridobljenih med pandemijo COVID-19. Okvir je namenjen obravnavanju sprememb v svetu dela, boljšemu preprečevanju nesreč na delovnem mestu in povečanju pripravljenosti na morebitne prihodnje zdravstvene krize ter ima ključno vlogo pri usklajevanju posodobitev pravnih okvirov v državah članicah, po potrebi v sodelovanju s socialnimi partnerji²².
- Cilj *direktive o ustreznih minimalnih plačah* iz leta 2022 je vzpostaviti skupni okvir, s katerim bi se zagotovila ustreznost zakonsko določenih minimalnih plač ter spodbujala kolektivna pogajanja o določanju plač in dejanski dostop zaposlenih do pravic do zaščite minimalne plače, brez poseganja v avtonomijo socialnih partnerjev, ki jo je treba dosledno spoštovati. Direktiva vzpostavlja okvir upravljanja za določanje in posodabljanje zakonsko določenih minimalnih plač na podlagi jasnih meril, ki vključujejo kupno moč, porazdelitev in ravni plač, rast plač in produktivnost, od držav članic, v katerih je stopnja kolektivnih pogajanj nižja od 80 %, pa zahteva, da pripravijo akcijski načrt za spodbujanje kolektivnih pogajanj²³.

²² Sporočilo Komisije „[*Strateški okvir EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2021–2027 – Varnost in zdravje pri delu v spreminjajočem se svetu dela*](#)“, 28. junij 2021.

²³ [Direktiva \(EU\) 2022/2041](#) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. oktobra 2022 o *ustreznih minimalnih plačah v Evropski uniji*. Države članice bodo Direktivo v nacionalno pravo prenesle do novembra 2024. [Poročilo](#) o njenem prenosu je bilo pripravljeno leta 2023.

- Leta 2023 je bilo sprejeto *priporočilo o krepitvi socialnega dialoga*²⁴, katerega cilj je med drugim zagotoviti smernice za države članice glede krepitve socialnega dialoga in kolektivnih pogajanj na nacionalni ravni. Priporočilo dopolnjuje obnovljena prizadevanja za okrepitev socialnega dialoga na ravni Unije²⁵ in namensko financiranje EU iz *Evropskega socialnega sklada plus (ESS+)*²⁶, da bi se okrepile zmogljivosti socialnih partnerjev v državah članicah, kjer je to poseben izziv.

11. **Čeprav so te pobude prispevale k bolj enakim konkurenčnim pogojem po vsej Uniji, je ocenjevanje učinka hitrega tehnološkega razvoja na delovne pogoje in pojava novih poklicnih tveganj, povezanih s podnebnimi spremembami, še vedno osrednja prednostna naloga politike.** Kljub priložnostim, ki izhajajo iz tehnološkega napredka, je še vedno veliko negotovosti glede postopnega širjenja platformnega dela, umetne inteligence in algoritemskega upravljanja dinamike na delovnem mestu. Kot v zadnjih letih lahko take negotovosti tudi v prihodnje ogrozijo razlago in pravilno uporabo nacionalne delovne zakonodaje, zlasti na področjih, kot so delovni čas, usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja, dodelitev nalog in razvrstitev zaposlitvenega statusa nekaterih zaposlenih. V zvezi z zdravjem in varnostjo bo pri nadaljnjem prilagajanju ustreznih predpisov in okvirov morda treba bolje upoštevati psihosocialna tveganja, povezana z digitalnim preходом, vključno z negativnimi vplivi na duševno zdravje, in posebne nevarnosti, ki izhajajo iz podnebnih sprememb (v primeru delovnih mest, povezanih z izpostavljenostjo ekstremnim vremenskim razmeram), in sicer s spodbujanjem njihovega preprečevanja ter pospešenim določanjem minimalnih standardov v zvezi z nevarnimi snovmi.

²⁴ [Priporočilo Sveta z dne 12. junija 2023 o krepitvi socialnega dialoga v Evropski uniji](#). Njegovo izvajanje bo od leta 2025, ko naj bi države članice predložile prvo poročilo, spremljal Odbor za zaposlovanje v sodelovanju s socialnimi partnerji.

²⁵ Podrobno opredeljeno v sporočilu Komisije „[Krepitev socialnega dialoga v Evropski uniji: izkoriščanje njegovega celotnega potenciala za upravljanje pravičnega prehoda](#)“, 25. januar 2023.

²⁶ Glej: [Uredba \(EU\) 2021/1057](#) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o vzpostavitvi *Evropskega socialnega sklada plus (ESS+)* in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1296/2013. V členu 9 je navedeno, da kadar je krepitev zmogljivosti socialnih partnerjev opredeljena v zadevnem specifičnem priporočilu za državo, sprejetem v okviru evropskega semestra, zadevna država članica v ta namen dodeli vsaj 0,25 % svojih sredstev iz sklopa ESS+ v okviru deljenega upravljanja.

12. **Poleg morebitnih prilagoditev zdravstvenim in varnostnim predpisom bo za obravnavanje morebitnih tveganj poslabšanja delovnih pogojev morda treba oblikovati pobude EU, ki v celoti upoštevajo nacionalne modele trga dela, ter zagotoviti močnejše vključevanje socialnih partnerjev in učinkovitejše mehanizme izvrševanja.** Za obravnavo nekaterih tveganj, povezanih z nadaljnjo digitalizacijo dela, sta Svet in Evropski parlament februarja 2024 dosegla dogovor glede *akta o umetni inteligenci*. Poleg tega bodo morda potrebne tudi posodobitve²⁷ zakonodaje EU, da bi bila bolj prilagojena digitalni dobi, na primer v zvezi s pravico do odklopa in delovnimi pogoji pri platformnem delu. Pobude za izboljšanje zmogljivosti odkrivanja goljufij in zlorab ter zmogljivosti in čezmejnega sodelovanja nacionalnih inšpektoratov za delo lahko prav tako prispevajo k nadaljnjemu izboljšanju delovnih pogojev, tudi v zvezi s spodbujanjem pravične mobilnosti delovne sile po vsej Uniji. V zvezi s tem je prihodnja ocena Evropskega organa za delo priložnost za razmislek o nadaljnjem razvoju na tem področju²⁸. Kar zadeva socialni dialog, je namen *priporočila* iz leta 2023 zagotoviti ugodno okolje za dvostranski in tristranski socialni dialog na vseh ravneh. Vendar bodo zaradi upadanja gostote sindikatov, nizkega deleža zaposlenih, ki jih krijejo kolektivne pogodbe v večini držav članic, upadanja deleža plač in še vedno nedoseženih dogovorov med socialnimi partnerji EU na ravni Unije morda potrebna nadaljnja prizadevanja v tej smeri²⁹. Nujno je okrepiti udeležbo zaposlenih in vlogo socialnih partnerjev, da bi se povečala njihova aktivna vloga pri obvladovanju in sprejemanju sedanjih in prihodnjih pomembnih prehodov. V tem okviru bi lahko med drugim razmislili o vzpostavitvi ukrepov EU za izboljšanje zastopanosti premalo zastopanih kategorij v socialnem dialogu v skladu z nacionalnimi praksami.

²⁷ Kot je [Direktiva 2003/88/ES z dne 4. novembra 2003 o določenih vidikih organizacije delovnega časa](#) in [Direktiva 2002/14/ES z dne 11. marca 2002 o določitvi splošnega okvira za obveščanje in posvetovanje z delavci v Evropski skupnosti](#).

²⁸ [Evropski organ za delo \(ELA\) je bil ustanovljen 20. junija 2019](#) za pomoč državam članicam in Komisiji pri njihovi dejanski uporabi in izvrševanju prava Unije v zvezi z mobilnostjo delovne sile po Uniji in koordinacijo sistemov socialne varnosti v Uniji. Komisija bo leta 2024 predstavila prvo oceno dejavnosti Evropskega organa za delo.

Komisija, belgijsko predsedstvo Sveta in evropski socialni partnerji so se po [socialnem vrhu v Val Duchessu](#) 31. januarja 2024 dogovorili o začetku novega pakta za *evropski socialni dialog*, da bi opredelili, kako dodatno okrepiti socialni dialog na ravni Unije.

Socialna zaščita in vključevanje

13. Tretje poglavje stebra podpira politike, ki krepijo ustrezno socialno zaščito in izboljšujejo socialno vključenost, in sicer z različnimi priporočili Sveta in drugimi pomembnimi pobudami, namenjenimi zaščiti ljudi in njihovemu opolnomočenju za obvladovanje različnih ranljivih situacij.

- *Priporočilo Sveta o evropskem jamstvu za otroke*³⁰ iz leta 2021 je ključna pobuda za boj proti revščini otrok in spodbujanje enakih možnosti, določitev okvira za reforme politik ter preprečevanje socialne izključenosti in boj proti njej v vseh generacijah od zgodnjega otroštva, in sicer tako, da bi pomoči potrebnim otrokom zagotovili dostop do različnih storitev, kot so predšolska vzgoja in varstvo, izobraževanje in dodatne dejavnosti v šolah, vsaj en zdrav obrok na šolski dan in zdravstveno varstvo. Njegovo izvajanje je bilo podprto z naložbami z namenskim dodeljevanjem sredstev EU v kombinaciji z različnimi pobudami EU, povezanimi z otroki, kot je na primer *priporočilo Sveta o reviziji barcelonskih ciljev o predšolski vzgoji in varstvu*³¹ iz leta 2022, v katerem so določeni novi (višji) cilji za leto 2030.
- *Priporočilo Sveta o dostopu delavcev in samozaposlenih oseb do socialne zaščite*³² iz leta 2019 je bil osrednji instrument, ki je vplival na nacionalne politike in ukrepe za prilagajanje spremembam na trgih dela ter zagotavljanje dostopa do socialne zaščite za vse, ne glede na zaposlitveni status. Izvajanje pobude je podprto z dejavnostmi vzajemnega učenja na ravni Unije in izboljšanjem statistike EU z namenskim okvirom za spremljanje.

³⁰ [Priporočilo Sveta z dne 14. junija 2021](#) o vzpostavitvi evropskega jamstva za otroke.

³¹ [Priporočilo Sveta z dne 8. decembra 2022](#) o vzgoji in varstvu predšolskih otrok: barcelonska cilja za leto 2030.

³² [Priporočilo Sveta z dne 8. novembra 2019](#) o dostopu delavcev in samozaposlenih oseb do socialne zaščite.

- V *priporočilu Sveta o zadostnem minimalnem dohodku za aktivno vključevanje*³³ iz leta 2023 so države članice pozvane, naj spodbujajo ustrezno dohodkovno podporo kot del stalne zaveze za zmanjšanje revščine in socialne izključenosti v EU. Priporočilo daje smernice glede ukrepov na nacionalni ravni, namenjenih izboljšanju ustreznosti, pokritosti in koriščenja prejemkov v kombinaciji z boljšim dostopom do osnovnih in omogočitvenih storitev za tiste, ki so najbolj oddaljeni od trga dela, vključno z ukrepi aktivne politike trga dela ter ciljno usmerjenimi in personaliziranimi socialnimi storitvami.
- *Evropska strategija oskrbe*³⁴ iz leta 2022 skupaj z ustreznim *priporočilom Sveta o cenovno dostopni visokokakovostni dolgotrajni oskrbi*³⁵ zagotavlja okvir za reforme in naložbe na ravni EU in nacionalni ravni, da se zagotovijo kakovostne, cenovno ugodne in dostopne storitve oskrbe po vsej EU ter izboljšajo razmere za oskrbovance in osebe, ki zanje skrbijo. Priporočilo Sveta o dolgotrajni oskrbi poziva države članice, naj izboljšajo dostop do cenovno dostopne in visokokakovostne dolgotrajne oskrbe za vse, ki jo potrebujejo, in sicer z zagotavljanjem ustrezne socialne zaščite za dolgotrajno oskrbo, stalnim usklajevanjem ponudbe storitev s potrebami, zagotavljanjem visokokakovostnih standardov pri vseh oblikah oskrbe, ne glede na ponudnika, podpiranjem kakovostne zaposlitve in pravičnih delovnih pogojev v tem sektorju, obravnavanjem potreb po spretnostih in pomanjkanja delavcev ter podpiranjem neformalnih oskrbovalcev pri njihovih dejavnostih oskrbe.

³³ [Priporočilo Sveta z dne 30. januarja 2023](#) o *zadostnem minimalnem dohodku za aktivno vključevanje*.

³⁴ Sporočilo Komisije o *evropski strategiji oskrbe*, 7. september 2022.

³⁵ [Priporočila Sveta z dne 8. decembra 2022](#) o *dostopu do cenovno dostopne visokokakovostne dolgotrajne oskrbe*.

- *Strategija o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030*³⁶ iz leta 2021 vsebuje ambiciozen sklop ukrepov in vodilnih pobud na različnih področjih, ki obravnavajo tudi tveganja socialne izključenosti, s katerimi se soočajo osebe z več oblikami invalidnosti. Uresničitev teh pobud bo prispevala k zmanjšanju diskriminacije, podprla invalide, da bodo lahko v celoti uživali svoje socialne pravice, dodatno spodbudila njihovo neodvisnost ter izboljšala njihovo udeležbo v družbi in na trgu dela. *Evropska kartica ugodnosti za invalide in evropska parkirna karta za invalide*³⁷, ki sta bili predlagani pred kratkim, bosta podpirali njihovo socialno vključevanje po vsej Uniji.

³⁶ Sporočilo Komisije „[Unija enakosti: strategija o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030](#)“, 3. marec 2021.

³⁷ [COM/2023/512 Predlog direktive](#) Evropskega parlamenta in Sveta o uvedbi evropske kartice ugodnosti za invalide in evropske parkirne karte za invalide.

- Drugi ukrepi na ravni EU, kot je redno izdajanje *poročila o ustreznosti pokojnin*³⁸ in *poročila o dolgotrajni oskrbi*³⁹, ki olajšujeta izmenjavo informacij in praks ter dopolnjujeta poročilo o staranju prebivalstva, ki se izdaja v sklopu ECOFIN, prispevajo k spremljanju razvoja politik v skladu s smernicami na področju zaposlovanja in služijo kot navdih za reforme politik. *Evropska platforma za boj proti brezdomstvu*⁴⁰, ki je bila vzpostavljena leta 2021, ima na ravni EU ključno vlogo pri zbiranju dejstev in spremljanju brezdomstva, pri podpiranju vzajemnega učenja za spodbujanje politik, ki temeljijo na celostnem pristopu, osredotočenem na človeka in usmerjenem v zagotavljanje stanovanj, in pri preučevanju dostopa do financiranja, vključno s financiranjem EU. Na splošno vse pobude opozarjajo na pomembnost zagotavljanja omogočitvenih storitev v sistemih socialnega varstva, ki dopolnjujejo različne ugodnosti. Poleg tega *sporočilo o boljšem ocenjevanju porazdelitvenega učinka politik držav članic*⁴¹ slednjim zagotavlja smernice o tem, kako najbolje oceniti porazdelitveni učinek na prihodke različnih socialno-ekonomskih skupin in te ocene vključiti v postopke oblikovanja politik, ter določa postopek za nadaljnji razvoj obstoječih metodologij skupaj z državami članicami.

³⁸ Zadnja izdaja triletnega [poročila o ustreznosti pokojnin](#) iz leta 2021.

³⁹ [Poročilo o dolgotrajni oskrbi iz leta 2021](#), ki sta ga pripravila Evropska komisija in Odbor za socialno zaščito.

⁴⁰ Lizbonska deklaracija o [evropski platformi za boj proti brezdomstvu](#) z dne 21. junija 2021.

⁴¹ Sporočilo Komisije „[Boljše ocenjevanje porazdelitvenega učinka politik držav članic](#)“, 28. september 2022.

14. **Čeprav je revščina v povprečju ostala stabilna brez znatnega izboljšanja, revščina otrok pa se je nekoliko povečala, se pojavljajo dodatni izzivi zaradi demografskih trendov, sprememb na trgu dela, vse večjega števila ljudi s težavami z duševnim zdravjem in naraščajočih življenjskih stroškov.** Vzdržnost socialne države je ogrožena zaradi trenutnih demografskih megatrendov v starajoči se družbi, ki terja nenehno usklajevanje ustreznosti in vzdržnosti, tudi v pokojninskih in zdravstvenih sistemih ter sistemih dolgotrajne oskrbe. Spremembe na trgu dela, ki vodijo v bolj raznolike, nelinearne in razdrobljene poklicne poti, ki presegajo standardne ureditve dela, ustvarjajo večje izzive pri zagotavljanju ustrezne socialne zaščite za vse. Zelena in digitalna preobrazba sta priložnost za izboljšanje socialne zaščite in zagotavljanja socialnih storitev, hkrati pa povečujeta tveganje za udeležbo oseb v ranljivem položaju na trgu dela in njihovo socialno vključevanje. Še vedno so prisotni strukturni izzivi v zvezi z bojem proti revščini in prekarnosti ljudi v ranljivem položaju, zlasti pri vključevanju invalidov in oseb s težavami z duševnim zdravjem. Brezdomstvo je v številnih državah članicah še vedno problem, skupaj z izzivi, povezanimi s cenovno dostopnostjo stanovanj, energijsko revščino in visokimi življenjskimi stroški, ki vplivajo na širok krog ljudi, najbolj pa na ljudi z nizkimi dohodki, zato so potrebne celostne strategije in nadaljnje ukrepanje na ravni EU. Podpora družinam in zaščita otrok pred revščino in socialno izključenostjo sta vse pomembnejša, da bi se prekinil medgeneracijski prenos revščine, zato so ključni ukrepi za nadaljnje izvajanje in spremljanje *evropskega jamstva za otroke*. Čeprav je dostop do socialnih storitev (vključno z otroškim varstvom in dolgotrajno oskrbo) ključen za spodbujanje boljšega usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja ter boj proti socialni izključenosti, so izzivi v tem smislu še vedno prisotni, zlasti pri doseganju najbolj prikrajšanih skupin, da bi izboljšali njihove življenjske razmere, povečali njihovo koriščenje prejemkov socialne zaščite in olajšali njihovo aktivacijo. Podobno se ljudje s tveganjem revščine ali socialne izključenosti srečujejo s težavami pri dostopu do osnovnih storitev.

15. **Čeprav širok nabor obstoječih pobud zahteva temeljito naknadno ukrepanje in spremljanje, bi lahko nadaljnja prizadevanja za njihovo izvajanje skupaj z morebitnimi novimi ukrepi okrepila odpornost socialnih držav.** Za reševanje demografskih izzivov bi lahko ukrepanje na ravni EU prispevalo k nadaljnjemu izboljšanju cenovno dostopnega in kakovostnega zagotavljanja socialnih storitev, pri čemer bi bilo treba upoštevati nacionalne okoliščine in delitev pristojnosti. To bi lahko vključevalo obravnavanje potreb delovne sile v sektorju oskrbe, upoštevanje teritorialnih neenakosti, raziskovanje priložnosti, ki jih prinaša digitalizacija, in prizadevanja za deinstitucionalizacijo. *Prostovoljni evropski okvir kakovosti za socialne storitve* bi bilo treba revidirati, da bi se izboljšala njegova ustreznost in uporaba, skupaj z nadaljnjim delom na področju dostopa do osnovnih storitev. Potrebna so tudi nadaljnja prizadevanja za izboljšanje ustreznosti pokojninskih sistemov, zlasti za odpravo razlik med spoloma ter uskladitev vidika ustreznosti z vidikom fiskalne vzdržnosti. Okrepljeno usklajevanje med pripravo *poročila o staranju prebivalstva, poročila o ustreznosti pokojnin* in *poročila o dolgotrajni oskrbi* bi zagotovilo dopolnjevanje in skladnost spremljanja. V skladu s *poročilom skupine na visoki ravni za prihodnost socialne zaščite*⁴² lahko poudarek na pristopu življenjskega cikla in socialnih naložbah podpre izboljšanje odpornosti po vsej EU. Reševanje izzivov pri preoblikovanju trga dela zahteva stalno izboljševanje ustreznih nacionalnih sistemov socialne zaščite in posodobitev koordinacije sistemov socialne varnosti v EU. Ključna prednostna naloga je zato okrepiti vzajemno učenje, spremljanje in nadaljnje izvajanje *priporočila Sveta o dostopu delavcev in samozaposlenih oseb do socialne zaščite*, tudi v zvezi s priložnostmi in izzivi digitalizacije na področju socialne zaščite, ob upoštevanju raznolikosti nacionalnih sistemov socialne zaščite. Poleg tega bi moralo izvajanje *priporočila Sveta o zadostnem minimalnem dohodku za aktivno vključevanje* prispevati k nadaljnjemu razvoju mreže socialne varnosti, ki bo zagotavljala osnovno zaščito aktivnega prebivalstva, zlasti v času gospodarskih pretresov, hkrati pa olajšati nemoten prehod na trg dela tistim, ki lahko delajo, in se boriti proti revščini zaposlenih.

⁴² [Poročilo](#) skupine na visoki ravni za prihodnost socialne zaščite in socialne države v EU je bilo dokončano januarja 2023.

Sprejeti bi bilo treba nadaljnje ukrepe za razvoj ambiciozne druge faze *strategije o pravicah invalidov*, medtem ko bi lahko za osebe s težavami z duševnim zdravjem nadgradili *celovit pristop k duševnemu zdravju*. Krepitev metodologij za ocenjevanje učinkov politike na revščino, zlasti uporaba in razširjanje ocen porazdelitvenega učinka, se zdi področje, na katerem bi lahko razmislili o nadaljnjih ukrepih. Izboljšanje pravočasnosti in razpoložljivosti podatkov ter olajšanje dostopa bi omogočilo tudi boljše spremljanje socialnih razmer v EU in podprlo razvoj politike, ki temelji na dokazih.

Upravljanje

16. **Evropski semester bi moral ostati ključni okvir za spremljanje izvajanja stebra, tudi v zvezi z napredkom, doseženim pri doseganju ciljev EU in nacionalnih ciljev glede zaposlovanja, spretnosti in zmanjšanja revščine za leto 2030.** Cilji za leto 2030 znatno prispevajo k opredeljevanju prednostnih nalog politike na nacionalni ravni in izboljšanju prepoznavnosti socialne razsežnosti Unije. Številne pobude EU za izvajanje načel stebra, ki so bile sprejete v zadnjih letih, so pomembno oblikovale agendo Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito, s katerima se je Komisija pogosto posvetovala o prihodnjih predlogih. Svet je Odboru za zaposlovanje in Odboru za socialno zaščito poleg priprave letnih postopkov v Svetu v zvezi z evropskim semestrom iz člena 148 PDEU zaupal tudi spremljanje izvajanja številnih priporočil. Kot je poudarjeno v *Mnenju Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito o dodani vrednosti socialnih naložb in vlogi Sveta EPSCO pri upravljanju evropskega semestra*, ki ga je Svet potrdil novembra 2023,⁴³ je pomembno zagotoviti učinkovito sodelovanje in skupni razmislek med Svetom EPSCO in Svetom ECOFIN o evropskem semestru, tudi glede na prihodnje izvajanje novega ekonomskega upravljanja EU.

⁴³ Glej [Mnenje Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito o dodani vrednosti socialnih naložb in vlogi Sveta EPSCO pri upravljanju evropskega semestra](#), ki ga je Svet potrdil 28. novembra 2023.

Da bi ohranili večstransko naravo semestra in odgovornost držav članic za analizo in priporočila v njegovem okviru, bi moral Svet EPSCO v skladu z ustreznimi določbami Pogodbe ohraniti usklajevalno vlogo v zvezi z ustrezno vsebino vseh dokumentov v okviru semestra. Še naprej bi bilo treba preučevati možnosti za izboljšanje orodij za spremljanje, ki se uporabljajo v okviru semestra, vključno s pregledom socialnih kazalnikov, ne da bi se pri tem povečalo upravno breme.⁴⁴ V zvezi s tem cikel evropskega semestra za leto 2024 vključuje pilotno analizo socialne konvergence, ki temelji na glavnih elementih okvira za socialno konvergenco, kot je opisano v *ključnih sporočilih* Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito, ki so bila Svetu predstavljena junija 2023.⁴⁵

17. **Izjemni pretresi, s katerimi se je v zadnjih letih soočala Unija – zlasti pandemija COVID-19, vojna agresija Rusije proti Ukrajini, ponovna visoka inflacija in silovitost naravnih nesreč v nekaterih državah članicah –, so pogosto zabrisali razmejitve med področji politike, kar kaže, da je treba zagotoviti skladnost politik na ravni Unije in nacionalni ravni.**

⁴⁴ Kot je navedeno v ustreznem [mnenju Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito](#), se je z revizijo pregleda socialnih kazalnikov iz leta 2021 izboljšala pokritost načel stebra med glavnimi kazalniki pregleda, vendar pa nekatera načela še vedno niso zajeta, zato so potrebne nadaljnje razprave o tem, ali naj se vključijo „sekundarni“ kazalniki. Poleg tega sta Odbor za zaposlovanje in Odbor za socialno zaščito v [oceni strategije Evropa 2020](#), opravljeni leta 2019, poudarila, da bi morala poenostaviti in konsolidirati svoja orodja za spremljanje, tudi z izboljšanjem njihove prepoznavnosti, dostopnosti in uporabnosti: v odziv na ta poziv skupini Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito, pristojni za pregled kazalnikov, trenutno preučujeta uporabo in sestavo svojih orodij za spremljanje in poročanje.

⁴⁵ Glej [poročilo delovne skupine Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito o okviru za socialno konvergenco](#) ter [ključna sporočila](#), ki sta jih na podlagi navedenega poročila potrdila Odbor za zaposlovanje in Odbor za socialno zaščito. Odbor za zaposlovanje in Odbor za socialno zaščito bosta preučila, kakšen učinek ima omenjena pilotna analiza za njune dejavnosti in cikel evropskega semestra za leto 2024.

V zvezi s tem so bili med razpravami, ki potekajo v Svetu EPSCO o dodani vrednosti politik socialnih naložb – kot je opredeljeno v povezanem mnenju Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito iz novembra 2023 –, pozitivno sprejeti dokazi o tem, da lahko dobro zasnovane reforme in naložbe, ki temeljijo na pristopu socialnih naložb,⁴⁶ znatno vplivajo na gospodarsko rast, produktivnost in konkurenčnost, s čimer podpirajo tudi vzdržnost javnih financ, hkrati pa spodbujajo izvajanje načel stebra. Po drugi strani pa se lahko zgodi, da imajo politike in ukrepi brez predhodnih ocen porazdelitvenega učinka majhen učinek ali pa ga sploh nimajo, v najslabšem primeru pa celo negativen učinek za dohodke gospodinjestev, kar lahko ima za nenačrtovane posledice povečana tveganja revščine in socialnih neenakosti.⁴⁷ V zvezi s tem je učinkovito sodelovanje med področji Sveta bistveno za zagotovitev skladnosti politik na ravni Unije in nacionalni ravni. Da bi zajeli te učinke, bo morda – glede na strukturne izzive, ki jih prinašajo zeleni in digitalni prehod ter staranje prebivalstva – treba tudi obnoviti prizadevanja za izboljšanje z dokazi podprtega oblikovanja politik. Konkretno bi lahko bilo, poleg izboljšanih možnosti vzajemnega učenja, oblikovanje skupnih vodilnih načel in standardov, ki bi jih lahko države članice uporabljale prostovoljno, eno od relevantnih področij na ravni Unije za to, da se razišče, kako podpreti upravne zmogljivosti držav članic v zvezi s tem. Pri teh načelih in standardih bi moral biti poudarek na uporabi metodologij za oceno učinka in vrednotenje, povezanih s politikami socialnih naložb, ter na okrepljeni uporabi upravnih podatkov za pripravo pravočasnejših usklajenih in razdelanih statističnih podatkov EU in nacionalnih statističnih podatkov z boljšo razčlenitvijo ter za lažji dostop do mikropodatkov ob hkratnem zagotavljanju skladnosti s predpisi o varstvu podatkov.

⁴⁶ Kot je opozorjeno v *Mnenju Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito o socialnih naložbah*, ki je bilo potrjeno novembra 2023, v preteklem delu, ki ga je opravil Svet in bi ga bilo mogoče še nadgraditi, je bil pristop socialnih naložb opredeljen kot oblikovanje politik trga dela in spretnosti ter socialnih politik za krepitev sedanjih in prihodnjih zmogljivosti posameznikov, s poudarkom na tem, da se jim omogoči in razvija njihova sposobnost za obravnavanje socialno-ekonomskih tveganj ob vseživljenjskem pristopu.

⁴⁷ Komisija je septembra 2022 objavila [sporočilo o boljšem ocenjevanju porazdelitvenega učinka politik držav članic](#). To sporočilo zagotavlja smernice državam članicam o tem, kako najbolje izvesti ocene porazdelitvenega učinka v zvezi z dohodki različnih socialno-ekonomskih skupin in jih vključiti v postopke oblikovanja politik. Določa postopek za nadaljnji razvoj obstoječih metodologij skupaj z državami članicami in predstavlja podporo, ki jo lahko Komisija ponudi državam članicam.

18. **Uporaba sredstev EU je državam članicam pomagala pri načrtovanju in izvajanju ukrepov na področjih, povezanih z načeli stebra, tudi po nenadni gospodarski krizi, ki jo je sprožila pandemija COVID-19.** Programi kohezijske politike, zlasti ESS+, bi morali še naprej prispevati k izvajanju načel stebra in specifičnih priporočil za države, kot so opredeljena v okviru semestra, v skladu z nacionalnimi okoliščinami, da bi podprli ukrepe in naložbe, zlasti v manj razvitih regijah Evrope. Pomen skladov kohezijske politike se je sčasoma povečal tudi zaradi upadanja javnih naložb v Uniji v obdobju 2008–2019.⁴⁸ Glede na projekcije Komisije naj bi cikel 2021–2027 do leta 2027 ustvaril 1,3 milijona dodatnih delovnih mest, pri čemer bo letna stopnja donosa v 25 letih od začetka programskega obdobja znašala približno 3,4 %, učinki prelivanja v regijah EU pa bodo zelo pozitivni.⁴⁹ Med pandemijo COVID-19 so imele države članice koristi od večje prožnosti, ki je prispevala k obvladovanju velikega pritiska na zdravstvene storitve in podpiranju podjetij ter tako preprečila nadaljnje izgube delovnih mest in dolgoročne negativne učinke za prizadete delavce.⁵⁰ Okrevanje gospodarstva je bilo dodatno okrepljeno z vzpostavitvijo instrumenta *SURE* ter *mehanizma za okrevanje in odpornost* kot začasnih instrumentov Unije, pri čemer je bil mehanizem vključen v evropski semester do leta 2026, da bi se zagotovila finančna podpora za reforme in naložbe, ki med drugimi prednostnimi nalogami EU prispevajo tudi k izvajanju načel stebra. Kar zadeva prihodnost – in ne glede na razpravo o načinu financiranja⁵¹ –, lahko na podlagi izkušenj z instrumentom *SURE* in njegovo oceno v teku pridemo do spoznanj za učinkovitost prihodnjih shem EU.

⁴⁸ Glej [delovni dokument služb Komisije „Kohezija v Evropi do leta 2050 – osmo poročilo o ekonomski, socialni in teritorialni koheziji“](#), objavljen leta 2022.

⁴⁹ Glej [delovni dokument služb Komisije „Kohezija 2021–2027: oblikovanje vse močnejše Unije – poročilo o izidu načrtovanja programov kohezijske politike za obdobje 2021–2027“](#), objavljeno aprila 2023.

⁵⁰ Prek [naložbene pobude v odziv na koronavirus \(CRII\)](#) in [naložbene pobude v odziv na koronavirus plus \(CRII+\)](#), ki sta bili sprejeti marca oziroma aprila 2020.

⁵¹ Odbor za zaposlovanje in Odbor za socialno zaščito menita, da je posebni mehanizem financiranja v okviru instrumenta *SURE* z zagotavljanjem posojil državam članicam pod ugodnimi pogoji v prvi vrsti v pristojnosti Sveta ECOFIN.

Načela evropskega stebra socialnih pravic

Poglavje I – Enake možnosti in dostop do trga dela

1. Izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje

Vsakdo ima pravico do kakovostnega in vključujočega izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja, da lahko ohrani in pridobi znanja in spretnosti, ki mu omogočajo polno udeležbo v družbi in uspešno obvladovanje prehodov na trgu dela.

2. Enakost spolov

Na vseh področjih, tudi v zvezi z udeležbo na trgu dela, pogoji za zaposlitev in poklicnim napredovanjem, je treba zagotoviti in spodbujati enako obravnavanje in enake možnosti žensk in moških.

Ženske in moški imajo pravico do enakega plačila za delo enake vrednosti.

3. Enake možnosti

Ne glede na spol, raso ali narodnost, vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost ima vsakdo pravico do enakega obravnavanja in enakih možnosti v zvezi z zaposlitvijo, socialno zaščito, izobraževanjem ter dostopom do blaga in storitev, ki so na voljo javnosti. Spodbujajo se enake možnosti nezadostno zastopanih skupin.

4. Aktivna podpora zaposlovanju

Vsakdo ima pravico do hitre in prilagojene pomoči za izboljšanje možnosti za zaposlitev ali samozaposlitev. To vključuje pravico do podpore za iskanje zaposlitve, usposabljanje in prekvalifikacijo. Vsakdo ima pravico, da med poklicnimi prehodi prenese socialno zaščito in pravice do usposabljanja.

Mladi imajo pravico do nadaljnjega izobraževanja, vajeništva, pripravništva ali ponudbe za zaposlitev v štirih mesecih od dne, ko postanejo brezposelni ali prenehajo z izobraževanjem.

Brezposelni imajo pravico do prilagojene, stalne in ustrezne podpore. Dolgotrajno brezposelni imajo najpozneje po 18 mesecih brezposelnosti pravico do poglobljene individualne ocene.

Poglavje II – Pošteni delovni pogoji

5. Varna in prilagodljiva zaposlitev

Ne glede na vrsto ali trajanje zaposlitvenega razmerja imajo delavci pravico do poštenega in enakega obravnavanja v zvezi z delovnimi razmerami, dostopom do socialne zaščite in usposabljanjem. Spodbuja se prehod k zaposlitvam za nedoločen čas.

V skladu z zakonodajo in kolektivnimi sporazumi se delodajalcem zagotovi potrebna prožnost, da se lahko hitro prilagodijo na spremembe v gospodarskem okolju.

Spodbujajo se inovativne oblike dela, ki zagotavljajo kakovostne delovne razmere.

Spodbujata se podjetništvo in samozaposlovanje. Olajšuje se delovna mobilnost.

Preprečujejo se zaposlitvena razmerja, ki vodijo do negotovih delovnih razmer, vključno s prepovedjo zlorab netipičnih pogodb o zaposlitvi. Poskusne dobe ne bi smele trajati nerazumno dolgo.

6. Plače

Delavci imajo pravico do poštenih plač, ki zagotavljajo dostojen življenjski standard.

Zagotovijo se primerne minimalne plače, ki omogočajo izpolnjevanje potreb delavcev in njihovih družin glede na nacionalne gospodarske in socialne razmere ter hkrati zagotavljajo dostop do zaposlitve in motivacijo za iskanje dela. Preprečuje se revščina zaposlenih.

Plače se določijo na pregleden in predvidljiv način v skladu z nacionalnimi praksami in ob spoštovanju avtonomnosti socialnih partnerjev.

7. Informacije o pogojih za zaposlitev in zaščiti v primeru odpustitve

Delavci imajo pravico, da so ob nastopu zaposlitve pisno obveščeni o svojih pravicah in dolžnostih, ki izhajajo iz zaposlitvenega razmerja, vključno o poskusni dobi.

Pred odpustitvijo imajo delavci pravico, da so obveščeni o razlogih in da se jim določi razumno dolg odpovedni rok. Imajo pravico do dostopa do učinkovitega in nepristranskega reševanja sporov ter, v primeru neupravičene odpustitve, do odškodnine, vključno s primernim nadomestilom.

8. Socialni dialog in udeležba delavcev

Potrebno je posvetovanje s socialnimi partnerji glede zasnove in izvajanja ekonomskih, zaposlitvenih in socialnih politik v skladu z nacionalnimi praksami. Spodbujati jih je treba k pogajanju in sklenitvi kolektivnih pogodb v zadevah, ki jih zadevajo, ter spoštovati njihovo avtonomijo in pravico do kolektivnih ukrepov. Če je primerno, se sporazumi med socialnimi partnerji izvajajo na ravni Unije in njenih držav članic.

Delavcem oziroma njihovim predstavnikom je treba omogočiti pravočasno obveščanje in posvetovanje o zadevah, ki jih zadevajo, zlasti v primeru prenosa, prestrukturiranja in združitve podjetij ter kolektivnega odpuščanja.

Spodbuja se podpora za večjo zmogljivost socialnih partnerjev pri krepitevi socialnega dialoga.

9. Usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja

Starši in osebe, ki morajo skrbeti za druge, imajo pravico do ustreznega dopusta in prožnih ureditev dela ter dostopa do storitev oskrbe. Ženske in moški imajo enak dostop do posebnega dopusta za opravljanje obveznosti oskrbe in se jih spodbuja, da ga uporabijo uravnoteženo.

10. Zdravo, varno in primerno delovno okolje ter varstvo podatkov

Delavci imajo pravico do visoke ravni varovanja zdravja in varnosti pri delu.

Delavci imajo pravico do delovnega okolja, prilagojenega njihovim poklicnim potrebam, ki jim omogoča daljšo udeležbo na trgu dela.

Delavci imajo pravico do varovanja njihovih osebnih podatkov v okviru zaposlitve.

Poglavje III – Socialna zaščita in vključevanje.

11. Otroško varstvo in podpora za otroke

Otroci imajo pravico do cenovno dostopne in kakovostne predšolske vzgoje in varstva.

Otroci imajo pravico do varstva pred revščino. Otroci iz prikrajšanih okolij imajo pravico do posebnih ukrepov za izboljšanje njihovih možnosti.

12. Socialna zaščita

Ne glede na vrsto ali trajanje zaposlitvenega razmerja imajo delavci ter v primerljivih pogojih tudi samozaposleni pravico do primerne socialne zaščite.

13. Nadomestila za brezposelnost

Brezposelni imajo pravico do primerne aktivacijske podpore javnih služb za zaposlovanje za (ponovno) vključitev na trg dela ter za razumno dolgo obdobje do primernega nadomestila za brezposelnost v skladu z njihovimi prispevki in nacionalnimi pravili glede upravičenosti.

Takšna nadomestila ne odvrčajo od hitre ponovne zaposlitve.

14. Minimalni dohodek

Vsakdo brez zadostnih sredstev ima pravico do primerne minimalnega dohodka, ki zagotavlja dostojno življenje v vseh obdobjih ter učinkovit dostop do potrebnega blaga in storitev. Za tiste, ki so delovno sposobni, bi se moral minimalni dohodek kombinirati s pobudami za (ponovno) vključitev na trg dela.

15. Dohodki za starejše in pokojnine

Upokojeni delavci in samozaposleni imajo pravico do pokojnine, ki ustreza njihovim prispevkom in zagotavlja primeren dohodek. Ženske in moški imajo enake možnosti za pridobitev pokojninskih pravic.

Vsi starejši imajo pravico do sredstev, ki jim zagotavljajo dostojno življenje.

16. Zdravstveno varstvo

Vsakdo ima pravico do pravočasnega dostopa do kakovostnega preventivnega in kurativnega zdravstvenega varstva.

17. Vključevanje invalidov

Invalidi imajo pravico do dohodkovne podpore, ki zagotavlja dostojno življenje, storitev, ki jim omogočajo udeležbo na trgu dela in v družbi, ter delovnega okolja, prilagojenega njihovim potrebam.

18. Dolgotrajna oskrba

Vsakdo ima pravico do cenovno dostopnih in kakovostnih storitev dolgotrajne oskrbe, zlasti oskrbe na domu in skupnostnih storitev.

19. Stanovanja in pomoč za brezdomce

Dostop do socialnih stanovanj ali kakovostne pomoči pri pridobitvi stanovanj se zagotavlja vsem socialno ogroženim.

Ranljive osebe imajo pravico do primerne pomoči in zaščite pred prisilno izselitvijo.

Brezdomcem se zagotovijo primerna zatočišča in storitve, da se spodbudi njihovo socialno vključevanje.

20. Dostop do osnovnih storitev

Vsakdo ima pravico dostopa do kakovostnih osnovnih storitev, vključno z vodo, higieno, energijo, prevozom, finančnimi storitvami in digitalnimi komunikacijami. Socialno ogroženim osebam so na razpolago ukrepi za pomoč pri dostopu do teh storitev.
